

Faizsiz Finans Muhasebe Standardı 16
Yabancı Para İşlemleri ve Yurtdışındaki
İşletmeler

Standart Metni

1 Standartın Kapsamı

Bu Standart, katılım bankalarının ve faizsiz finans kuruluşlarının¹ finansal tablolarındaki varlıklar, yükümlülükler, bilanço dışı kalemler, hasılat, giderler, kazançlar ve kayıplara ilişkin olarak raporlama para birimi dışındaki çeşitli para birimlerinde gerçekleştirdiği işlemlerin finansal tablolara alınması, ölçülmesi, sunulması ve açıklanmasına ilişkin muhasebe kurallarını belirler.

Standart aynı zamanda, finansal tablolarını katılım bankasının raporlama para biriminden farklı bir para biriminde hazırlayan yurtdışındaki işletmelerde bulunan net yatırımların (yurtdışındaki işletmeler) muhasebeleştirilmesini de kapsar. Söz konusu yurtdışındaki işletmelere örnek olarak, finansal tablolarını katılım bankasının raporlama para biriminden farklı bir para biriminde hazırlayan şubeler ve bağlı ortaklıklar verilebilir.

Bu Standart aynı zamanda, kısıtlanmış yatırımlar değişim tablosunda yer alan yabancı para işlemleri ve yurtdışındaki işletmelere de uygulanır.

Bu Standart hükümlerinin, katılım bankasının ana sözleşmesine ya da faaliyette bulunduğu ülkenin mevzuatına aykırı olması durumunda, söz konusu aykırılık açıklanır. (Paragraf 1)

2 Yabancı Para İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi

2/1 Mudârebe veya Müşâreke sözleşmelerinden kaynaklanmayan yabancı para işlemleri, işlem tarihinde geçerli olan spot kur üzerinden raporlama para birimine çevrilerek (ölçülerek) finansal tablolara alınır. (Paragraf 2)

2/2 Mudârebe veya Müşâreke sözleşmelerinden kaynaklanan yabancı para işlemleri aşağıdaki gibi kaydedilir:

a) Tutarlar, yabancı paranın alındığı tarihte geçerli olan spot kur üzerinden raporlama para birimine çevrilerek (ölçülerek) finansal tablolara alınır. (Paragraf 3)

b) İşlemlerin raporlama para biriminden gerçekleştirilmesi halinde Mudârebe veya Müşâreke sermayesi, kârlar eklendikten veya zararlar düşüldükten sonra, raporlama para biriminden gösterilir. (Paragraf 4)

c) İşlemlerin raporlama para biriminden farklı bir para biriminden gerçekleştirilmesi halinde, bu işlemlerden kaynaklanan kazanç veya kayıp, Mudârebe veya Müşâreke varlıklarının yeniden raporlama para birimine çevrilmesiyle belirlenir ve söz konusu yeniden çevrim işlemlerinden kaynaklanan kur farkı kazanç veya kayıpları, Mudârebe veya Müşâreke fonuna alacak/borç olarak kaydedilir. (Paragraf 5)

(b) ve (c) bentlerinde belirtilen durumlarda, Mudârebe veya Müşârekedeki fon

¹ Bundan sonra katılım bankası veya katılım bankaları olarak ifade edilecektir.

- sağlayıcılar, vadesi gelen tutarın katılım bankası tarafından Mudârebe veya Müşâreke sermayesinin ilk alındığı para birimine yeniden çevrilmesini talep ederse, çevrimden kaynaklanan kazanç veya kayıplar karşı tarafın hesabına alacak/borç olarak kaydedilir. (Paragraf 6)
- 2/3 Yabancı para cinsinden bir satın alma talebine bağlı Murâbaha işlemi, tedarikçinin ödeme talebinde bulunmayacağı bir dönem içeriyorsa veya tutarın bir kısmı ya da tamamının vadesi geldiyse, katılım bankası Murâbaha işlemini yabancı para cinsinden gerçekleştirir. Bu işlem; tedarikçiye taahhüt edilen yabancı para cinsinden tutarın, işlemin tedarikçiyle gerçekleştirildiği tarihte geçerli olan spot kur kullanılarak raporlama para birimine çevrilmesiyle ölçülür. (Paragraf 7)
- 2/4 Karşı taraf, satın alma talebine bağlı Murâbaha alacağını ödediğinde iki durum ortaya çıkabilir:
- a) Karşı taraf Murâbaha alacağını işlemin gerçekleştirildiği para biriminden öderse, işlemten kaynaklanan kâr ilk başta işlemin gerçekleştirildiği para biriminden finansal tablolara alınır ve ödeme tarihinde geçerli olan spot kur üzerinden raporlama para birimine çevrilir. Dolayısıyla, işlemten kaynaklanan her tür kazanç veya kayıp, raporlama para biriminden katılım bankasının gelir tablosuna yansıtılır. (Paragraf 8)
- b) Karşı taraf Murâbaha alacağını Murâbaha işleminin gerçekleştirildiği para biriminden farklı bir para birimi üzerinden öderse ve ödemede kullanılan para birimi raporlama para birimi değilse, karşı tarafın ödediği tutar, ödeme tarihinde geçerli olan spot kur kullanılarak raporlama para birimine çevrilir. İşlemin gerçekleştirildiği para birimi ile karşı tarafın ödemede kullandığı para birimi arasındaki döviz kuru sözleşme tarihinden itibaren değiştiyse, kur farkı kazanç veya kaybı ortaya çıkabilir. Murâbaha işlemlerinde tüm kur farkı kazanç veya kayıpları katılım bankasının sorumluluğundadır ve katılım bankasının gelir tablosuna yansıtılır. (Paragraf 9)
- 2/5 Madde 2/3'te belirtildiği gibi katılım bankasına, satın alma talebine bağlı Murâbahaya dayanarak tekrar satılmak üzere aldığı kalemlere ilişkin ödeme talebinde bulunulmayacağı bir dönem tanınırsa ve iki taraf da Murâbaha işlemini iptal etmekte mutabık olup, bu işlemi erteleme usulüne ve sözleşme zamanında anlaşılan şartlara göre kararlaştırılacak Müsâveme esasına göre (anlaşmalı bedel) icra etmeye karar verirse; karşı tarafın katılım bankasına ödemeyi taahhüt ettiği para birimi cinsinden yapacağı ödeme tutarı sözleşme tarihinde mutabık kalınan bedeli yansıtır ancak söz konusu tutar ödeme tarihinde geçerli olan spot kur kullanılarak raporlama para birimine çevrilir. Katılım bankası mükellefiyeti dâhilinde tedarikçiye ödeme yaptığında, Murâbaha işlemine ilişkin tüm kur farkı kazanç ve kayıpları katılım bankasının gelir tablosuna yansıtılır. (Paragraf 10)
- 3 Finansal Tabloların Hazırlanmasına Yönelik Muhasebe Uygulamaları**
- 3/1 Yabancı para cinsinden parasal varlık ve yükümlülükler, finansal tablo tarihinde geçerli olan spot kur kullanılarak raporlama para birimine çevrilir. Yurtdışındaki işletmelerde bulunan net yatırımlardan kaynaklanan kur farkları hariç diğer tüm çevrim farkları gelir

tablosuna yansıtılır. (Paragraf 11)

3/2 Gerçekleşmemiş kâr ya da zarar ayrımı gözetmeksizin, finansal tablo tarihinde yurtdışındaki işletmelerde bulunan net yatırımın yeniden çevriminden kaynaklanan kur farkları ayrı bir özkaynak bileşeni olarak finansal durum tablosuna alınır. Ortaklara ait özkaynaklarla ilgili bu özkaynak bileşeni, kısıtlanmamış yatırım hesabı sahiplerine ait özkaynaklarla ilgili kısımdan net bir şekilde ayrılır. Yurtdışındaki işletmede bulunan net yatırımın elden çıkarılması durumunda, kur farkları (özkaynakların ayrı bileşenine dâhil edilmiş önceki dönemlerin farkları dâhil olmak üzere) elden çıkarma tarihinde katılım bankasının kazanç veya kaybı olarak finansal tablolara alınır ve bu şekilde katılım bankasının gelir tablosunda raporlanır ve söz konusu ayrı özkaynak bileşeni buna uygun olarak borçlandırılır ya da alacaklandırılır. (Paragraf 12)

3/3 Yurtdışındaki işletmede bulunan net yatırımın yeniden çevriminden kaynaklanan birikmiş gerçekleşmemiş kazançlar, öncelikle, özkaynakların ayrı bileşeninde gösterilen ve önceki yıllarda birikmiş gerçekleşmemiş kayıplardan indirilir. İndirim yapıldıktan sonra, birikmiş kazanç fazlası mevcut ise; bu kazanç yurtdışındaki işletmede bulunan net yatırımın defter değerinde bir artışı temsil eder ve bu duruma ilişkin yeterli açıklama yapılır. (Paragraf 13)

3/4 Yurtdışındaki işletmede bulunan net yatırımın para biriminde ciddi bir devalüasyon veya değer kaybı (geçici olanlar hariç) yaşanmasından kaynaklanan çevrim kayıpları, bu yatırımlar finansal tablo tarihinde geçerli olan spot kur kullanılarak çevrildiğinde, öncelikle Madde 3/2’de belirtilen ayrı özkaynak bileşeninin bakiyesinden indirilir ve kalan kayıp tutarı zarar olarak gelir tablosuna yansıtılır. (Paragraf 14)

3/5 Yabancı para cinsinden alacak veya borçlar başka bir para biriminden ödenirse (tamamen ya da kısmen), katılım bankası ödenen tutarı ödeme tarihinde geçerli olan spot kur üzerinden ölçer ve çevrimden kaynaklanan tüm farklar katılım bankasının gelir tablosuna kur farkı kazancı veya kaybı olarak yansıtılır. (Paragraf 15)

3/6 Finansal tablo tarihinde, katılım bankasının yurtdışındaki işletmeden kaynaklanan tüm hasılat ve giderleri, ağırlıklı ortalama yöntemi ya da bu yönteme yakın sonuç sağlayan kabul görmüş başka bir yöntem kullanılarak raporlama para birimine çevrilir. (Paragraf 16)

3/7 **Zekât**

Zekât, yabancı para cinsinden tüm parasal varlık ve yükümlülükler raporlama dönemi sonunda geçerli olan spot kur kullanılarak raporlama para birimine çevrildikten sonra Faizsiz Finans Muhasebe Standardı 9: Zekât’a göre hesaplanır. (Paragraf 17)

4 **Sunuma İlişkin Hükümler**

4/1 Kısıtlanmamış yatırım hesaplarıyla ilişkilendirilebilen işlemlerden kaynaklanan kur farkları sebebiyle oluşan kazanç veya kayıplar; gelir tablosunda, “Kısıtlanmamış Yatırım Hesapları Getirisi” başlığından sonra ve Mudârib olarak katılım bankasının payı düşülmeden önce “Kısıtlanmamış Yatırım Hesaplarındaki Yabancı Para

İşlemlerinden Kaynaklanan Kazanç veya Kayıplar” başlığı altında sunulur. (Paragraf 18)

- 4/2 Ortaklara ait özkaynaklarla ilişkilendirilebilen yabancı para cinsinden varlık veya yükümlülüklerin yeniden değerlemesinden kaynaklanan kazanç veya kayıplar; gelir tablosunda “Diğer Hasılatlar” başlığından önce gelen “Yabancı Para Çevriminden Kaynaklanan Kazanç veya Kayıplar” başlığı altında sunulur. Buna yurtdışındaki işletmede bulunan net yatırımların yabancı para kazanç veya kayıpları dâhil edilmez. (Paragraf 19)
- 4/3 Yurtdışındaki bir işletmenin elden çıkarılması durumunda, bu işletmeye yapılan net yatırımın yeniden çevriminden kaynaklanan kazanç veya kayıplar, “Yabancı Para Çevriminden Kaynaklanan Kazanç veya Kayıplar” başlığı altında ayrı bir kalem olarak sunulur. Önceki dönemde, böyle bir işletmeye yapılan net yatırımın yeniden çevriminden kaynaklanan gerçekleşmemiş kazanç veya kayıplar, Madde 3/2 uyarınca ayrı bir özkaynak bileşeni olarak finansal tablolara alındıysa; bu kazanç veya kayıplar elden çıkarmanın gerçekleştiği döneme ait gelir tablosuna yansıtılır. (Paragraf 20)

5 Finansal Tablo Dipnotlarındaki Açıklamalar

- 5/1 Raporlama para biriminin, katılım bankasının faaliyet gösterdiği ülkenin yerel para biriminden farklı olup olmadığı açıklanır. Farklı para birimi kullanım sebepleri belirtilir. (Paragraf 21)
- 5/2 Yurtdışındaki işletmelerin niteliklerinde önemli bir değişiklik varsa (örneğin, uzun vadeden kısa vadeye geçiş), aşağıdaki hususlar açıklanır:
- a) Sınıflandırma değişikliğinin niteliği,
 - b) Değişikliğin nedeni,
 - c) Değişikliğin kısıtlanmamış yatırım hesabı sahiplerine ait özkaynaklar ve ortaklara ait özkaynaklar üzerindeki etkisi ve
 - d) Değişiklik cari raporlama döneminin başında meydana geldiyse, bu değişikliğin cari ve karşılaştırmalı dönemde net kâr veya zarar üzerindeki etkisi. Standardın ilk uygulandığı yıl bu bendin uygulanamama olasılığı göz önünde bulundurulur. (Paragraf 22)
- 5/3 Özkaynakların ayrı bir bileşenine dâhil edilen yurtdışındaki işletmede bulunan net yatırımlardan kaynaklanan birikmiş gerçekleşmemiş kazanç ve kayıplar açıklanır. Bu kazanç ve kayıplar, “Yurtdışındaki İşletmede Bulunan Net Yatırımlardan Kaynaklanan Toplam Gerçekleşmemiş Çevrim Kazançları (Kayıpları)” olarak gösterilir. (Paragraf 23)
- 5/4 Yabancı para cinsinden elde tutulan Mudârebe veya Müşâreke işlemlerinin raporlama para birimine çevriminden kaynaklanan farklar açıklanır. (Paragraf 24)
- 5/5 Kısıtlanmamış yatırım hesaplarının yeniden çevriminden kaynaklanan kazanç veya kayıp şeklindeki farklar, önemli tutardaysa açıklanır. (Paragraf 25)

- 5/6 Kısıtlanmış yatırım hesaplarıyla ilişkilendirilebilen yabancı para cinsinden işlemlerden kaynaklanan kazanç veya kayıp şeklindeki kur farkları açıklanır. Bu açıklama kısıtlanmış yatırımlar değişim tablosunda yapılır. (Paragraf 26)
- 5/7 Katılım bankasının, finansal tablolarındaki yabancı para birimlerinin çevrimi ile yabancı para birimlerine ilişkin risklerin yönetimi konusunda uyguladığı politikalar açıklanır. (Paragraf 27)
- 5/8 Faizsiz Finans Muhasebe Standardı 1: Katılım Bankaları ve Faizsiz Finans Kuruluşlarının Finansal Tablolarında Genel Sunum ve Açıklama'daki açıklama hükümleri dikkate alınır. (Paragraf 28)

6 Yürürlük Tarihi

Bu Standart, 1 Ocak 2020 veya sonrasında başlayan hesap dönemlerinde uygulanır. Erken uygulamaya izin verilmektedir. (Paragraf 29)

Ek (E)

Tanımlar

Döviz Kuru

Belirli bir zamanda farklı para birimlerinin değişim oranıdır.

Raporlama Para Birimi

Finansal tabloların hazırlanmasında ve sunumunda kullanılan para birimidir.

Yabancı Para Birimi

Finansal tabloların hazırlanmasında kullanılan para birimi dışındaki bir para birimidir.

Yurtdışındaki İşletme

Katılım bankasının özkaynak yatırımının bulunduğu ve finansal tablolarını katılım bankasının raporlama para biriminden başka bir para biriminden hazırlayan şubeler veya iştiraklerdir.

Kur Farkı

Belirli bir tutarın bir para biriminden başka bir para birimine çevrilmesinde kullanılan döviz kurlarında iki tarih arasındaki bir değişikliğe bağlı olarak oluşan farktır. Örneğin, yabancı para cinsinden bir kalemi işlem tarihinde ve sonraki ödeme tarihinde FFK'nın raporlama para birimine çevirirken, bu iki tarihteki döviz kurlarının farklı olması durumunda kur farkı ortaya çıkar.

Vadeli Döviz Kuru

Gelecekte belirli bir tarihte iki para biriminin değişimi için bugün kote edilen orandır.

Parasal Varlıklar

Elde tutulan paralar ve karşılığında sabit veya belirlenebilir bir tutarda para alınacak varlıklardır.

Parasal Yükümlülükler

Sabit veya belirlenebilir bir tutarda para olarak ödenecek yükümlülüklerdir.

Yurtdışındaki İşletmede Bulunan Net Yatırım

Raporlama yapan kuruluşun başka bir işletmenin net varlıklarındaki payıdır.

Geçerli Spot Kur

İşlemin tamamlandığı tarihte geçerli olan kurdur.

Çevrim (Ölçüm) Farkı

Döviz kurunun değişmesi nedeniyle bir yabancı para cinsinden tanımlanan tutarların farklı zamanlarda farklı döviz kurları kullanılarak katılım bankasının raporlama para birimine çevrilmesinden kaynaklanan yeniden ölçüm farkıdır.